

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	15
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	
1. Σύντομη αναφορά στα συμφραζόμενα συγκρότησης και ιδεολογικής πρόσληψης μειονοτήτων στα Βαλκάνια	25
(α) Θρησκεία και έθνος στην Τουρκία	26
(β) Θρησκεία και έθνος στην Ελλάδα	29
2. Το ιστοριοπολιτικό πλαίσιο συγκρότησης και ταυτοτικού προσδιορισμού της μουσουλμανικής μειονότητας	30
2.1 Η γενεσιουργός επέμβαση της Συνδιάσκεψης της Λωζάννης	30
2.2 Το θρησκευτικό κριτήριο ανταλλαγής και εξαίρεσης	32
2.3 Η αφετηριακή κατάσταση των μειονοτήτων που προέκυψαν βάσει της Συνθήκης της Λωζάννης ..	36
2.4 Θράκη: η χωρική συνιστώσα του μειονοτικού ζητήματος	38
2.5 Ελληνοτουρκική διαμάχη και ενίσχυση του θρησκευτικού χαρακτήρα της μειονότητας	40
2.6 Ενίσχυση του τουρκικού χαρακτήρα της μειονότητας	41
(α) Το ελληνοτουρκικό Σύμφωνο Φιλίας	41

(β) Δεύτερη ελληνοτουρκική προσέγγιση και ο «από Βορράν κίνδυνος»	42
2.7 Κατασταλτικά μέτρα και «αποτουρκοποίηση» της μειονότητας	46
(α) Το μειονοτικό και το Κυπριακό	46
(β) Στρατιωτική δικτατορία, «αρχή της αμοιβαιότητας» και πολιτική των αντιποίνων ...	48
(γ) Η μειονότητα και η «εξ Ανατολών απειλή» ..	50
(δ) Μεταδικτατορικές κυβερνήσεις	52
2.8 Ανακατατάξεις στην Αν. Ευρώπη και ο νέος ρόλος της μειονότητας	55
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ	59

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΟΜΑΚΩΝ	77
1. Ο ετεροπροσδιορισμός	77
1.1 Η ιδεατή παράσταση	77
1.1.1 Οι Πομάκοι ως αντικείμενο του επιστημονικού λόγου	77
1.1.2 Οι Πομάκοι ως αντικείμενο διακρατικής διαμάχης	80
1.1.3 Η άρθρωση των Πομάκων στο ελληνικό εθνικό δόγμα	83
(α) Ο γλωσσικός παράγοντας	87
(β) Ο θρησκευτικός παράγοντας	89
1.2 Η υπαρκτή παράσταση	93
1.2.1 Πρότερες μορφές οργάνωσης	94
1.2.2 Η πορεία της αναδιάρθρωσης	95
(α) Περιστασιακή μετανάστευση	96
(β) Η αγροτική έξοδος	98
1.2.3 Το καινούργιο πλαίσιο διαβίωσης των Πομάκων	100

1.2.4	Η προλεταριοποίηση των Πομακιστών . .	104
1.2.5	Η παράσταση των Πομάκων σε συνάρτηση με τη νέα θέση τους στις κοινωνικές σχέσεις	106
	(α) Φαινόμενα αποκλεισμού στον εργασιακό χώρο	106
	(β) Φαινόμενα πόλωσης και αποκλει- σμού στο χώρο κατοίκησης	108
2.	Ο αυτοπροσδιορισμός	111
2.1	Πριν από τη Συνθήκη της Λωζάννης	111
2.2	Οι Πομάκοι ως μέλη της μουσουλμανικής μειονότητας	113
2.2.1	Το θρησκευτικό στοιχείο επικρατεί στον αυτοπροσδιορισμό	113
2.2.2	Η επικράτηση του εθνικού στοιχείου στον αυτοπροσδιορισμό	117
2.2.3	Η σύσταση μιας σύγχρονης ταυτότητας . .	119
	(α) Αυτοπροσδιορισμός ως «Τούρκοι» . .	121
	(β) Αυτοπροσδιορισμός ως «Πομάκοι» . .	125
2.2.4	Η βαρύτητα της θρησκείας στον αυτο- προσδιορισμό των Πομάκων	130
	ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ	134

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΩΝ

<i>ΑΘΙΓΓΑΝΩΝ</i>	159
1.	Εισαγωγή στη βιοτική τους κατάσταση	159
1.1	Οικιστικό περιβάλλον: η χωρική συνιστώσα της μειονοτικής κατάστασης	159
1.2	Το φαινόμενο της εσωτερικής διαφοροποίησης	162

(α)	Διαφοροποίηση ανάμεσα στους οικισμούς	164
(β)	Διαφοροποίηση στη βάση της ανάμνησης πρότερων μορφών διαβίωσης	166
(γ)	Διαφοροποίηση στη βάση της εσωτερικής κοινωνικής διαστρωμάτωσης	168
1.3	Απασχόληση και κοινωνική κατάσταση	169
1.4	Μετακίνηση και μετανάστευση	175
1.5	Σχολική φοίτηση και παιδική εργασία	177
(α)	Το φαινόμενο και οι διαστάσεις του στη Θράκη	177
(β)	Το φαινόμενο και οι διαστάσεις του στις περιοχές εγκατάστασης κατά την εσωτερική μετανάστευση	182
2.	Ο ετεροπροσδιορισμός	184
2.1	Ελληνοτουρκική αντιδικία και ετερο- προσδιορισμός των Αθιγγάνων	184
2.2	Συστατικά του ετεροπροσδιορισμού ως «Αθίγγανοι»	187
(α)	Αξιολόγηση του τρόπου ζωής και του αξιακού συστήματος	187
(β)	Το στερεότυπο του πλάνητα βίου	188
(γ)	Το στερεότυπο της ελλιπούς θρησκευ- τικότητας	189
(δ)	«Κοινωνική εκτροπή» και «ικανότητα προς ανάπτυξη»	191
2.3	Πολιτική «εξελληνισμού»	192
2.3.1	Η ομολογία πίστης των Αθιγγάνων ως χρηστικό μέσο προσέγγισης της πλειονοτικής κοινωνίας	194

3. Μορφές αυτοπροσδιορισμού	197
3.1 Η ίδια παράσταση ως αποτέλεσμα της βιωμένης εσωτερικής διαφοροποίησης	197
3.2 Η ίδια παράσταση σε συνάρτηση με το εξωτερικό κοινωνικό περιβάλλον	200
3.2.1 Συνειδητότητα της μειονεκτικής κοινωνικής κατάστασης και αμυντική στρατηγική	200
3.3 Θετικά συστατικά ταυτότητας	205
(α) Αυτοπροσδιορισμός ως «Αθίγγανοι»	206
(β) Αυτοπροσδιορισμός ως «Τούρκοι»	208
(γ) Αυτοπροσδιορισμός ως «Μουσουλμάνοι»	210
3.4 Θρησκευτική συμπεριφορά και αυτο- προσδιορισμός. Στοιχεία από την εμπειρική έρευνα	211
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ	219
ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	237
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	248